

[Arbejdsministeren.]

denne bestemmelse og de tilknyttede bemærkninger til lovforslaget er at sikre imod, at den omstændighed, at parterne indtog forskellig holdning over for forligsmandens ultimative skitse — som der jo ikke foreligger mulighed for at ophøje til lov — kommer til at påvirke fællesudvalgets afgørelse.

Hermed skal jeg anmode det høje ting om at ville gøre lovforslaget til genstand for velvillig behandling.

Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen (Hastrup): Jeg skal hermed tildele mig for det høje ting af fremsætte forslag til lov om tjenestemandslønninger m. m. og klassificering af tjenestemandstillinger i staten, folkeskolen og folkekirken.

Forslaget udgør tredje og sidste del af forslaget til tjenestemandreform. De to første dele — forslag til lov om statens tjenestemænd og forslag til lov om tjenestemandspension — havde jeg den ære at fremsætte i det høje ting den 20. februar i år. Ved denne lejlighed opridsede jeg baggrunden for reformarbejdet. Jeg vil her kun kort nævne, at de to lovforslag — og det gælder også det forslag, som nu fremsættes — er i overensstemmelse med de udkast, som indeholdes i betænkningen fra tjenestemandskommissionen af 1965.

Taget under ét betegner de tre forslag i flere henseender væsentlige ændringer i tjenestemandsløvgivningen. For det første omfatter komplekset såvel statens som folkeskolens og folkekirken's tjenestemænd. Det fremgår allerede af det tredje lovforslags titel. I dag findes lønningslovgivningen i særskilte love for de tre grupper af tjenestemænd. Tiden er imidlertid for længst løbet fra denne tredeling. Det har bl. a. givet sig udslag i, at Danmarks Lærerforening i en lang årrække i generelle tjenestemandsspørgsmål har virket på linje med de tre centralorganisationer på statstjenestemandsområdet. Lønningslovgivningen for tjenestemændene i folkekirken og folkeskolen indeholder så mange henvisninger til lovgivningen om statstjenestemændene, at adskillelsen forekommer meget kunstig. Der er helt ubestrideligt forskelle — jeg tænker her først og fremmest på, at en væsentlig del af den kompetence, som på stats-

tjenestemandsområdet ligger hos statslige organer, på de to andre områder hviler på kommunerne og på menighedsrådene. Som eksempel på virkningerne af disse forskelle kan jeg nævne, at det ikke er muligt at angive normeringstal for en række stillinger i folkeskolen og folkekirken, således som det er for statstjenestemændenes stillinger. Dette fremgår også af forslaget § 25, stk. 3, og § 26, stk. 20, samt af bemærkningerne til disse bestemmelser.

Samlingen af de tre områder i en fælles lovgivning nødvendiggør imidlertid en række ændringer i det allerede fremsatte forslag til lov om statens tjenestemænd. Jeg har derfor i dag anmodet folketingets lønningsudvalg om på mine vegne at stille en række forslag til ændringer i det sidstnævnte lovforslag. Om disse ændringsforslag kan jeg oplyse, at de ud over redaktionelle ændringer i forbindelse med inddragelse af folkeskolens og folkekirken's tjenestemænd under samme lov som statens tjenestemænd indeholder nye kapitler, der medtager særbestemmelser om folkeskolens og folkekirken's tjenestemænd. Disse særbestemmelser er anset for hensigtsmæssige under hensyn til de særlige ansættelsesforhold for tjenestemænd i folkeskolen og folkekirken.

Jeg er glad for, at kommissionen har stillet forslag om en fælles lovgivning for statens, folkeskolens og folkekirken's tjenestemænd. Herigennem muliggøres en mere rationel administration, og der sker en lovfæstelse af en mangeårig praksis, bl. a. på forhandlingsområdet.

Skabelsen af en fælles lovgivning for de tre tjenestemandsgupper er dog ikke blot en formalitet. Jeg tror også, at der vil vise sig at ligge en hel del realitet i denne kodificering.

Som den anden hovedbestanddel i reformforslaget må fremhæves ændringerne på forhandlingsområdet. Jeg kan, for så vidt angår disse ændringer, henviser til mine bemærkninger herom ved fremsættelsen af de to første forslag i komplekset. I dag kan jeg indskrænke mig til at påpege bestemmelsen i lovforslagets § 1, der fastslår, at lovens bestemmelser kun har gyldighed, indtil de ændres ved aftale. Det er jo traditionelt således, at aftalerne på tjenestemandsområdet har samme varighed som aftalerne på det private arbejdsmarked,

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.]

dog således at der i hvert fald i de senere år er sket en årlig lønjustering. Jeg forestiller mig, at denne tradition vil blive opretholdt under de nye former.

Jeg vil i denne forbindelse gerne tilføje, at der på grundlag af den aftale, som den 11. marts i år blev sluttet med statstjenestemændenes centralorganisationer og Danmarks Lærerforening, er indledt forhandlinger med disse organisationer om konsekvenserne på tjenestemandsovrådet af de lønforbedringer, som på det private arbejdsmarked er indeholdt i mæglingsforslaget af 8. marts 1969. Resultatet af disse forhandlinger vil — da vi endnu lever under tjenestemandsgivningen af 1958 — ikke komme til at fremtræde som en formel aftale, men vil tage form af et ændringsforslag til lønnings- og klassificeringsforslaget.

Som et tredje og meget væsentligt punkt indeholder forslaget et lønsystem, som ganske bryder med det hidtidige lønningsklassesystem. Selv om der i 1958 skete væsentlige ændringer i selve lønstrukturen, så har det dog gennem flere menneskealdrer været således, at hovedparten af lønningsklasserne i henseende til begyndelses- og slutløn samt antallet af alderstillæg indrettedes på ganske bestemte tjenestemandsgupper. Disse lønningsklasser placeredes endvidere således i forhold til hinanden, at de gav et passende lønforløb ved advancement fra en af disse klasser til den næste. Resultatet har været, at en række tjenestemandsgupper kun med vanskelighed har kunnet indpasses i systemet, samt at det har været overmåde vanskeligt at ændre relationerne mellem de forskellige grupper, når udviklingen kunne gøre dette ønskeligt.

Det system, som nu foreslås, er opbygget uden hensyntagen til nogen enkelt tjenestemandsgruppe. For flertallet af stillinger er lønrammerne opbygget således, at der er en afstand på $2\frac{3}{4}$ pct. mellem to på hinanden følgende løntrin. For en række højere stillinger er forskellen godt og vel $5\frac{1}{2}$ pct.

Herigennem er det blevet muligt at foretage en smidig klassificering af stillinger for de enkelte tjenestemænd og tjenestemandsgupper, hvis forhold undergår ændringer. Jeg tror, at denne omlægning af systemet vil vise sig meget betydningsfuld; den medvirker til at løse op for den fastlåsning af tjenestemandsgupperne, som har været et særkende for det hidtidige system.

På grundlag af de nævnte løntrinsafstande indeholder forslaget 40 lønrammer mod de hidtidige 30 lønningsklasser. Der sker med andre ord en noget større differentiering, for så vidt angår den pensionsgivende løn. Forskellen kommer især frem derved, at der foreslås en opdeling af større tjenestemandsgupper i to eller flere undergrupper med henblik på at kunne yde en højere løn til de tjenestemænd, som i hver af de pågældende grupper er pålagt opgaver, som er særligt krævende i henseende til ansvar, supplerende uddannelse eller på anden måde.

For så vidt angår de enkelte lønrammer, er der sket en imødekommelse af kritikken mod de meget lange lønningsklasser. Det er efter forslaget således, at de første lønrammer gennemløbes på 10 år. Derefter sker der en afkortning af antallet af alderstillæg, indtil der for de rammer, hvortil chefstillingerne henføres, kun er ét løntrin. I nogle tilfælde er denne udvikling kombineret med en forhøjelse af begyndelseslønningerne. I andre tilfælde har konkurrencemæssige hensyn kunnet begrunde en sækning af begyndelseslønningerne.

Arbejdet med opbygningen af et sådant lønsystem var langt fremskredet, da den nuværende regering trådte til. Med det foreliggende lovforslag er dette arbejde af tjenestemandskommissionen videreført frem til forelæggelse for folketinget, uden at der er foretaget afgørende ændringer i de grundlæggende principper. Min forgænger havde tidligt indset betydningen af en øget differentiering inden for de enkelte stillingsgrupper. En sådan differentiering passer som hånd i handske til et lønsystem, der som nævnt

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] opbygges uden speciel hensyntagen til nogen enkelt tjenestemandsgruppe.

Den øgede differentiering har fundet sted på grundlag af et opsplittingsarbejde, som jeg forstår at det sine steder har været noget vanskeligt at vinde tilslutning til. Tankegangen afveg ikke så helt lidt fra den traditionelle tankegang på tjenstemandsområdet, og her tænker jeg ikke mindst på de synspunkter, der lå til grund for reformen i 1958.

Jeg vil gerne i dag benytte lejligheden til at fremhæve, at det arbejde, som her blev sat i gang under min forgænger, allerede i den forløbne tid har vundet større anerkendelse. Det er nu en almindelig opfattelse, at en velbegrunderet differentiering vil gøre tjenestemandssystemet mere virkelighedsnært.

Forslaget indeholder som nævnt en række opsplittingsarbejder af stillingsgrupper. En sådan opsplitting har været mulig med den traditionelt anvendte teknik med hensyn til stillingsvurdering. Det er så overladt til den nuværende regering at tilvejebringe grundlaget for en fortsat smidiggørelse af klassificeringen på grundlag af et ændret syn på arbejdet med stillingsvurderinger. Jeg skal om lidt knytte nogle bemærkninger til denne problemkreds.

Den tekniske opbygning af lønssystemet er den, at der i forslaget § 2 er fastsat grundlønninger for hvert af løntrinene i de 40 lønrammer. Disse grundlønninger dyrtidsreguleres med 3 pct. for hver 3 points' udsving i reguleringspristallet. Endelig ydes der som hidtil en særlig feriegodtgørelse på 1½ pct. til lønningerne.

I de seks højeste lønrammer suppleres den pensionsgivende løn for samtlige stillinger med ikke-pensionsgivende, såkaldte generelle løntillæg. Denne form for lønfastsættelse er især valgt for at nå frem til pensionsniveauer, som forekommer passende.

Derudover er der til en række stillinger, og det gælder især — men langt fra udelukkende — stillinger i de højeste lønrammer, knyttet ikke-pensionsgivende, såkaldte særlige tillæg. Sådanne tillæg giver en smidig differentieringsmulighed, når der til de enkelte stillinger eller stillingsgrupper henlægges opgaver af principielt samme art, men af f. eks. noget varierende omfang.

Der er herigennem opnået en differentiering, som vistnok af de fleste erkendes som rimelig. Dette er sket uden i for høj grad at øge de pensionsgivende forskelle, hvilket mange tjenestemænd synes at tillægge stor vægt. Indtil der er tilvejebragt et væsentlig bedre grundlag for vurdering af disse, gennemgående ret små stillingsgrupper, vil det nok være det rimeligste ikke at gå videre med en differentiering af den pensionsgivende løn.

Det er karakteristisk for klassificeringerne, at de på alle områder, hvor der findes sammenlignelige stillinger uden for tjenestemandsområdet, tilstræber en balance med disse andre stillingers ansættelsesvilkår. Hvor der kan herske nogen usikkerhed, er klassificeringerne lagt i underkanten. Denne ledetråd vil gøre det muligt på et senere tidspunkt at foretage ændringer i klassificeringerne, uden at dette behøver at indebære lønnedgange for nogen.

Ved vurderingen af rimeligheden af lønfremgangen for en del af statens højere stillinger må man være opmærksom på to forhold: for det første må det utvivlsomt erkendes, at en række af statens højere lønninger gennem adskillige år har været for små i forhold til lønnen for stillinger med tilsvarende ansvar og arbejde uden for det tjenestemandsansattes område. Det har givet sig helt groteske udslag, som f. eks. at det ved avancement til en række stillinger i de nuværende 25. og 26. lønningsklasser har været nødvendigt at yde de pågældende tjenestemænd et særligt tillæg til udligning af den lønnedgang, som de ellers ville blive udsat for ved forfremmelsen. Det må være klart, at en sådan lønpolitik ikke er holdbar.

For det andet er der til et stort antal stillinger i de højeste lønningsklasser knyttet tillæg og honorarer. Jeg kan blot nævne, at der til de syv tjenestemandstillinger, der er henført til 30. lønningsklasse, der er den højeste i dag, er knyttet de såkaldte bestillingstillæg. (Jeg ser her bort fra, at der til denne lønningsklasse også er henført syv ambassadører, for hvem der gælder særlige regler under tjeneste i udlandet).

Regeringen kan ganske tilslutte sig, at kommissionen i sin betænkning så kraftigt er gået ind for den tanke, at den aftalte tjenestemandsløn skal udgøre det samlede

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] arbejdsvederlag for udførelsen af det arbejde og de hverv, der må betragtes som led i stillingen. Der er ved overgangen til et aftalesystem noget selvmodsigende i ved siden af de aftalte lønninger at opretholde et system med honorarer m. v. for arbejde, som kan udføres tjenstligt. Det nuværende system med honorarer, sportler etc. er udbygget gennem en lang årrække. Disse honorarer m. v. ydes i vid udstrækning for arbejde, som naturligt kunne henlægges som tjenstligt arbejde uden særskilt vederlæggelse. Regeringen har derfor iværksat en minutløs gennemgang af alle honorarer, sportler, og hvad andre tillægsordninger der findes. Det er herefter kun tanken at yde særskilt vederlag for sådant arbejde, som ikke kan kræves udført som tjenstligt arbejde af den, der hidtil har udført det, eller af en eller flere andre i vedkommende styrelse eller institution.

Jeg kan oplyse, at ministeriet for statens lønnings- og pensionsvæsen i dag har tilskrevet samtlige ministerier og styrelser med henblik på denne sanering. I denne cirkulærskrivelse, hvoraf genpart er fremsendt til lønningsudvalget, udbeder ministeriet sig fra de enkelte ministerier detaljerede oplysninger om samtlige faste ydelser, der ved siden af den egentlige løn findes inden for vedkommende ministeriums forretningsområde. Det er i cirkulærskrivelsen nøje præciseret, at der ønskes oplysning om såvel finanslovhonorarer, honorarlignende vederlagsordninger, andre faste vederlags- eller sportelordninger m. v. som øvrige faste vederlag. Også den sidste gruppe er stærkt specificeret, og jeg finder det værd at understrege, at oplysningerne skal meddeles for samtlige hverv, til hvilke medarbejdere er udnævnt eller indstillet af deres ministerium, og hvad enten statskassen eller andre afholder vederlaget.

Såfremt det arbejde, for hvilket der hidtil er ydet vederlag, ikke menes at kunne udføres som tjenstligt arbejde, ønskes en nærmere begrundelse herfor.

Indsendelsen af materialet er naturligvis gjort afhængig af lovforslagets ophøjelse til lov. Jeg forventer, at materialet vil fremkomme meget hurtigt efter vedtagelsen. Besvareelserne vil derefter tilgå lønnings-

rådet, og jeg regner med i god tid inden den 1. april 1970 at modtage rådets indstilling.

Når honorarsaneringen er gennemført, vil det vise sig, at det store flertal af tjenestemændene næppe har fået nogen lønfremgang af større omfang, og en del må have personlige tillæg til udligning af lønmedgang. Det har i forslaget været nødvendigt at medtage en særlig bestemmelse om sådanne personlige tillæg. Når der kan forekomme så forskelligartede resultater, må det ses i lyset af, at den reform, der nu ligger på folketingets bord, og som først er fuldt gennemført med honorarsaneringen, er den mest gennemgribende, der endnu er foretaget. Det er langtfra således, at der er en ensartet fremgang til alle tjenestemænd eller i det mindste til alle inden for hver lønningsklasse. Jeg nærer tillid til, at vi efter reformens gennemførelse vil have en lønfastsættelse, som i væsentligt højere grad end i dag imødekommer kravene til en rimelig aflønning.

Det er selvsagt meget væsentligt, at der nås en ud fra alle synspunkter rimelig aflønning af tjenestemændene. Kommissionen opstiller den målsætning, at tjenestemændenes ansættelsesvilkår skal være i balance med ansættelsesvilkårene på tilsvarende områder i den øvrige del af samfundet. Regeringen er ganske enig heri.

Der har i tidligere tjenestemandsløvgivning naturligvis været en forudsætning om en vis parallelitet i ansættelsesvilkårene. Specielt lovgivningen fra 1958 hviler på sådanne forudsætninger. Erfaringerne siden da har vist, at forsømmes hensynet til en sådan balance, bliver resultatet enten, at staten ikke i fornødent omfang kan rekruttere arbejdskraft til at løse de opgaver, der henlægges til staten, eller at rekrutteringen i hvert fald ikke kan ske på tjenstemandsvilkår.

Jeg er glad for, at kommissionen i sin indledning til 3. delbetænkning så stærkt har understreget dette forhold og har gjort det helt klart, at hvis det er staten, der skal kunne vælge formen for ansættelsen af sine medarbejdere, så kræver det, at de mulige former er konkurrencedygtige. Således har det — i hvert fald på visse områder — ikke været gennem de senere år, og ingen kan være i tvivl om, at forsyndel-

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] serne mod forudsætningen om balance i ansættelsesvilkårene har påført staten mange vanskeligheder — vanskeligheder, som vi herhjemme er nogenlunde ene om at slås med.

Med det foreliggende forslag er der gjort et alvorligt og — så vidt jeg kan skønne — realistisk forsøg på at retablere balancen mellem de forskellige ansættelsesformer. Det er meget vigtigt, at denne balance bevares. Men i konsekvens heraf bliver det nødvendigt for staten at overveje, hvilke ansættelsesformer det vil være ønskeligt at anvende på de enkelte områder. Som eksempel på forskelle kan jeg nævne, at der formentlig ikke er nogen, som ønsker at afvige fra den hidtidige praksis, hvorefter underordnede læger inden for det offentlige sygehusevæn ikke tjenestemandsansættes. Omvendt er der vist heller ingen, som kan forestille sig, at politibetjente skulle kunne ansættes på anden måde end som tjenestemænd.

På andre områder ligger det ikke lige så klart, hvilken ansættelsesform der har de største fortrin. Derfor bliver det nødvendigt at gennemgå de enkelte personalegruppers funktioner og deres arbejdsområders karakter, før der kan træffes bestemmelse om, hvilken ansættelsesform der er den mest ønskelige.

Jeg har nævnt vigtigheden af, at der bevares en balance mellem ansættelsesvilkårene for tjenestemænd og for andre. Her må man imidlertid erindre sig, at tjenestemandsguppen ikke kan opfattes som en enhed i så henseende. Det er også vigtigt, at der inden for tjenestemandsguppen som sådan bevares en passende balance i ansættelsesvilkårene, og det vil især sige i de indbyrdes lønningsmæssige relationer. Ej heller disse relationer er noget, som én gang for alle kan fastlægges. Relationerne påvirkes til stadighed. Det sker både gennem ændringer i efterspørgsel og udbud for sammenlignelige gruppers vedkommende på det private arbejdsmarked og ved ændringer i de funktioner, som tjenestemændene udøver i staten, folkeskolen og folkekirken. Det vil derfor være nødvendigt, at der også er muligheder for en smidig tilpasning i relationerne inden for tjenestemændenes kreds.

Jeg har med stor interesse noteret en enig kommissions beklagelse af, at det under arbejdet med klassificeringen af tjenestemandstillingerne ikke har vist sig muligt at nå frem til en mere nuanceret lønfastsættelse inden for centraladministrationens chefstillinger. Kommissionen har fundet, at de indtrufne ændringer i arbejdsvilkår m. v. ikke har givet sig fornødent lønmæssigt udtryk. Jeg vil lægge mig kommissionens anmærkning på sinde. Denne svaghed i klassificeringerne bør søges afhjulpet ved kommende aftaler med tjenestemændenes centralorganisationer.

Jeg er ganske enig med kommissionen, når den lægger megen vægt på, at det forelåede systems muligheder udnyttes til en smidig tilpasning såvel i forhold til den øvrige del af arbejdsmarkedet som af relationerne inden for tjenestemandsområdet. Kommissionen stiller på dette område forslag om, at der nedsættes et permanent udvalg til at arbejde med stillingsbeskrivelser, stillingsvurderinger og personalebedømmelser som led i smiddiggørelsen af systemet. Allerede under første behandling af lovforslagene om statens tjenestemænd og om tjenestemandspension berørtes dette forslag. Jeg vil her kun gentage, at regeringen er indstillet på at nedsætte et sådant udvalg. Men jeg vil gerne understrege kommissionens egen advarsel mod at tro, at der med nedsættelsen af et sådant udvalg er fundet et universal middel, som fra den ene dag til den anden kan løse alle mulige klassificeringsproblemer. Det er meget vigtigt, at man gør sig klart, at et sådant udvalgs arbejde nødvendigvis må være langsigtet. Jeg vil især pege på den afgørende betydning, det må tillægges, at der først skabes forståelse hos alle interesserede parter for de muligheder og de begrænsninger, som disse personaleadministrative hjælpemidler rummer. Det er ikke mindst vigtigt, at teknikken beherskes af dem, der skal arbejde med hjælpemidlerne. Ellers vil arbejdet komme til at foregå uden den tillid, som er den centrale forudsætning for vellykkede resultater. Der forestår derfor et meget betydeligt oplysnings- og uddannelsesarbejde, som det er en forudsætning at såvel styrelser som personaleorganisationer tager aktiv del i.

Som endnu en side af de meget vigtige

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] problemer omkring tilvejebringelsen af ligevægt i ansættelsesvilkårene vil jeg gerne pege på de problemer, det skaber for tjenestemandsområdet, at der er væsentlige forskelle dels i priser, huslejer og skatter i de forskellige dele af landet, dels i lønningerne på det private arbejdsmarked.

Der har langt tilbage i tiden været knyttet en såkaldt stedtillægsordning til det statslige lønsystem for at tage hensyn til disse forskelligheder. Det var oprindeligt udelukkende husleje- og skatteforskelle, der indgik i grundlaget for stedtillæggets fastsættelse. Men det har i årenes løb vist sig i stadig højere grad nødvendigt at tage hensyn til de lønmæssige forskelle.

Det kniber en gang imellem med at skabe forståelse for disse synspunkter. Og det kan måske ikke undre. Jeg vil derfor gerne fastslå, at regeringen intet ønske har om at bevare stedtillægsordningen en dag længere, end de underliggende pris- og lønmæssige forskelle gør den nødvendig.

Disse forskelle gør imidlertid en stedtillægsordning nødvendig for tiden. Vore erfaringer fra de senere år viser ganske tydeligt dette. Stedtillæggene har vist aldrig udgjort en mindre del af lønningerne, end de gør nu. Vi er altså ret nær ved at være i den situation, at lønnen er den samme over hele landet. Resultatet er ganske tydeligt: under fuld beskæftigelse har staten ikke kunnet rekruttere til en lang række stillinger i hovedstadsområdet, den nordøstlige del af Sjælland og i visse provinsbyer. Det er på længere sigt ikke holdbart, at tjenestemænd i stor udstrækning må forflyttes fra provinsen til København for at gøre tjeneste. Og alligevel har det været vanskeligt at fastholde arbejdskraften i hovedstadsområdet.

Staten har med andre ord været på vej til ensartede lønninger på en sådan måde, at lønningerne i provinsen som helhed ikke volder konkurrencemæssige vanskeligheder for staten, hvorimod det har været vanskeligt at rekruttere i nogle få dele af landet.

Man kunne også tænke sig udviklingen kørt over i den anden grøft: at staten betalte, hvad vi kan kalde hovedstadslønninger i hele landet. Og jeg har faktisk indtryk af, at det er, hvad en del af modstanderne mod stedtillægsordningen ønsker.

Jeg må imidlertid afvise en sådan tanke af to grunde: for det første ville det indebære en merudgift for statskassen på adskillige hundrede mill. kr., og for det andet ville erhvervslivet med rette kunne rette bebrejdelser mod staten for lønføring, hvis statens provinslønninger hævedes med flere tusinde kroner.

Man kan være utilfreds med, at der er disse store lønforskelle på det private arbejdsmarked. Det vil imidlertid være en umulig opgave for staten at bringe denne forskel ud af verden. Men jeg vil da gerne tilføje, at staten — også efter den foreslåede stedtillægsordning — over en betragtelig modererende indfyldelse. Forskellen mellem statens lønninger i hovedstaden og provinsen vil fortsat være adskilligt mindre end på det private arbejdsmarked. Vi må så håbe, at ansættelsesvilkårene vil vise sig at være konkurrencedygtige i hovedstadsområdet — for at de er konkurrencedygtige i provinsen, det viser alle hidtidige erfaringer.

Teknikken i den foreslåede stedtillægsordning er den, at der til grundlønningerne ydes et stedtillæg på 5 pct. i seks større provinsbyer; i Nordøstsjælland er tillægget 10 pct. og i hovedstadsområdet 15 pct. Der er imidlertid ikke i den foreliggende lønstatistik m. v. nogen begrundelse for at bibeholde en forskel på op til 15 pct. for de noget højere lønninger. Det foreslås for disse lønninger at lade stedtillægget udgøre samme kronebeløb på en række løntrin og derefter at aftrappe tillægget, således at det helt bortfalder for lønninger omkring 60.000 kr.

Disse stedtillæg forudsættes reguleret på linje med grundlønningerne i forslaget § 2.

Jeg kan imidlertid godt forstå, at man ikke mindst i provinsen ønsker at have det bedst mulige grundlag for de stedtillægsforskelle, som er nødvendige, og derfor har jeg også fulgt kommissionens henstilling om at tilvejebringe en prisgeografisk undersøgelse, som sammen med en mere differentieret lønstatistik kan danne et egnet grundlag for en dybtgående revision af hele stedtillægsordningen. Danmarks Statistik er anmodet om at gå i gang med den prisgeografiske undersøgelse, og jeg forventer, at opgaven gives høj tidsmæssig prioritet.

Indtil resultaterne af en sådan under-

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] søgelse foreligger, vil stedtillægsordningen uden for hovedstadsområdet, Nordøstsjælland og seks større provinsbyer forblive uændret — idet der dog vil blive indført en dyrtidsreguleringsordning. Det kan i denne forbindelse nævnes, at de nuværende satsar har ligget fast siden 1962.

Jeg skal ikke i dag komme ind på de ret komplicerede overgangsregler, som er indeholdt i forslagens kapitel 11. Det vil være fremgået af, hvad jeg allerede har sagt, at der er fundamentale forskelle mellem det lønsystem, der findes i 1958-lovene, og det, som nu foreslås. Der vil derfor komme mange tilfælde, hvor den samlede lønning nu eller på et noget senere tidspunkt er eller ville være højere efter den nuværende ordning end efter forslaget. Der er i overgangsbestemmelserne taget et vist hensyn til dette forhold.

På den anden side vil der, som jeg tidligere har nævnt det, forekomme lønfremgange, som er større, end det er fundet forsvareligt at lade komme til udbetaling i indeværende finansår. Regeringen har derfor som led i sine indkomstpoltiske bestræbelser foreslået tjenestemændenes centralorganisationer og Danmarks Lærerforening, at lønfremgangen begrænses ved reformens ikrafttræden den 1. juli 1969, og at en eventuel lønfremgang derudover kommer til etapevis udbetaling. Jeg er glad for at kunne sige, at der hos tjenestemandorganisationerne viste sig forståelse for den indkomstpoltiske problemstilling. Allerede for seks uger siden opnåedes der enighed om at indstille, at den øjeblikkelige lønfremgang ikke kunne overstige 3 pct. af den nuværende løn, og at de tjenestemænd, som ville opnå en større lønfremgang, får deres løn forhøjet med halvdelen af forskellen den 1. april 1970 og den 1. oktober 1970. Denne etapevise udbetaling gør det helt nødvendigt, at den tidligere omtalte honoraransættelse af afsluttet inden den 1. april 1970.

Jeg vil gerne i denne forbindelse understrege, at efter aftale med tjenestemændenes centralorganisationer vil den lønforbedring, der må regnes med som konsekvens af mæglingforslaget, blive holdt inden for overgrænsen på 3 pct. De samlede virkninger af efterslæbsregulering, overenskomstmæssig forbedring og tjenestemandreformens ind-

førelse vil således ikke kunne overstige 3 pct. af den nuværende løn.

Den tilbageholdenhed, som tjenestemandorganisationerne har vist, forudsætter naturligvis, at der også fra andre kredse vises tilbageholdenhed. Jeg er såre vel opmærksom på, at dette også gælder i forholdet mellem staten og dennes øvrige medarbejdere. Jeg finder imidlertid, at der er tale om en så konstruktiv indkomstpoltisk indsats, at det bør tillægges meget stor vægt, at den ikke gøres til skamme.

Allerede ved fremsættelsen af de to første lovforslag i komplekset var jeg inde på den udvidelse af tjenestemandskommissionens kommissorium, som skete i maj 1966, da kommissionen blev anmodet om sideløbende med tjenestemandsområderne inden for staten, folkeskolen og folkekirken at behandle ansættelsesvilkårene for tjenestemænd i statens åndssvageforsorg samt det personale, som i børne- og ungdomsforsorgen vederlægges med en tjenestemandslignende løn. Kommissionen konstaterede allerede i sin 1. delbetænkning, at ansættelsesvilkårene for disse grupper meget vel lod sig indpasse i det ændrede system, som er foreslået for statens tjenestemænd.

Siden da er der arbejdet med klassificering af disse personalegrupper. Arbejdet er endnu ikke fuldt afsluttet, men fristen for disse grupper er også noget længere, eftersom deres forhold traditionelt er fastlagt i regulativer og ikke er lovbestemte.

Jeg har forstået det således, at der for de to største grupper er enighed på nær en mere teknisk betonet gennemgang af forslagene, mens der for en tredje hovedgruppe endnu henstår forhandlinger om en række klassificeringsproblemer. Den fjerde hovedgruppe har ikke fundet de muligheder, der foreligger, tilstrækkelige, men heller ikke på dette område er forhandlingerne afsluttet. Jeg finder det ikke urealistisk at regne med, at der for samtlige grupper kan findes et rimeligt resultat. Dette vil blive forelagt for tjenestemandskommissionen, som så agter at aflægge beretning til socialministeren med henblik på ændring af vedkommende lønningsregulativer.

Jeg vender mig herefter til det ændringsforslag til lovforslaget om tjenestemandspension, som jeg på grundlag af forslagene

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.]

fra tjenestemandskommissionen i dennes 3. delbetænkning har fremsat over for folketingets lønningsudvalg.

I dette ændringsforslag til pensionslovforslaget indgår der i overensstemmelse med tjenestemandskommissionens indstilling som det ene led forslag om udformning af de beregningsregler vedrørende egenpension, ægtefællepension og børnepension, hvis endelige affattelse har måttet afvente resultatet af overvejelserne omkring tjenestemandslønningernes størrelsesniveau. I sammenhæng hermed er der som det andet hovedled i forslaget optaget bestemmelser om retningslinjerne for samordning mellem tjenestemandspensioner og pensioner efter den sociale pensionslovgivning. Endelig er der indarbejdet forslag til overgangsregler om de nu ansatte tjenestemænds pensionsmæssige stilling i tiden efter nyordningens indførelse.

Efter den hidtidige pensionslovgivning er der to faktorer, som har afgørende betydning for tjenestemandspensionernes størrelse i de enkelte tilfælde, nemlig ansættelsestidens længde og den lønningsindtægt, tjenestemanden har opnået på pensioneringstidspunktet. Det samme gælder for egenpensionernes og ægtefællepensionernes vedkommende efter den foreslåede nyordning, men det er her forudsat, at pensionsoptjeningen får et væsentlig andet forløb end nu. Efter de gældende regler begynder optjeningen af pension, når en tjenestemand har været fast ansat i 5 år efter sit fyldte 30. år. Fra dette tidspunkt udgør den indtjente egenpension 50 pct. af den lønningsindtægt, hvoraf der beregnes pension, og denne pension stiger under den efterfølgende tjeneste i ujævnt tempo, indtil der med 32 års pensionsalder, tidligst ved det 67. leveår, sikres en højeste egenpension på 75 pct. af løngrundlaget.

De nye regler bygger på det princip, at pensionsindtjeningen knytter sig til tjenesteårene efter det fyldte 25. år, sådan at pensionen øges for hvert af disse tjenesteår med $\frac{1}{37}$ af stillingens højstepension, indtil optjeningen når maksimum efter 37 tjenesteår. Denne ordning medvirker til at understrege samhörigheden imellem tjenesten og den tilsikrede pension, og jeg finder det meget tilfredsstillende, at der herigen-

nem banes vej for en mere markeret pensionsdifferentiering i forhold til ansættelsestidens længde.

Hvad dernæst angår størrelsesrelationen mellem pensionerne og lønnen under aktiv tjeneste, viderefører forslaget den linje, som hidtil er blevet fulgt i tjenestemandspensionslovgivningen, at differencen mellem pensioner fra stillinger med forskellig lønmæssig placering ikke bør være for vidtgående. De beregningsregler, der foreslås anvendt, medfører, at de højeste egenpensioner fra stillinger i lønssystemets nederste og øverste lønrammer fastholdes på et niveau, der er praktisk taget uændret i forhold til de nuværende højstepensioner fra tilsvarende stillinger. Højstepensionerne fra stillinger, der er placeret lønmæssigt imellem disse yderpunkter, vil efter forslaget gennemgående være noget højere end pensionerne på højeste pensionsalderstrin efter den nuværende ordning, og det samme gælder ægtefællepensioner i sammenligning med de nuværende enkepensioner.

I forbindelse med fastlæggelsen af rammerne for den efterløn, der opnås som led i tjenestemandsansættelse, er det af vigtighed at sikre, at denne efterløn er i balance i forhold til efterlønsrettigheder, der følger af folkepensionsordningen og andre generelle sikringsordninger i samfundet. Behovet for sådan koordinering medfører, at der må tages stilling til, hvordan tjenestemandspensionerne bør tilpasses i forhold til den udvikling, som de sociale pensionsordninger har gennemløbet i de senere år, og den videre udbygning, som antagelig vil finde sted på dette område.

Forslagets bestemmelser om samordning mellem tjenestemandspensioner og sociale pensionsydelser indeholder en løsning af disse problemer, der må betegnes som en nydannelse i pensionslovgivningen, og som jeg tror vil vise sig at være af væsentlig betydning for pensionsplanlægningen fremover. Udgangspunktet er, at tjenestemænd og tjenestemandspensionister forudsættes inddraget under rettighederne efter de sociale pensionslove på lige fod med den øvrige befolkning, og der vil senere af socialministeren blive fremsat forslag om, at der med virkning fra 1. april 1970 sker ophævelse af de bestemmelser i sociallovgivningen, der nu undtager tjeneste-

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] mænd og tjenestemandspensionister fra retten til fuld folkepension, eller som på anden måde begrænser disse gruppers adgang til at opnå folkepension, invalidepension eller offentlig enkepension. Den beløbsmæssige tilpasning, der herefter må finde sted, når tjenestemandspension og social pension kombineres, gennemføres efter forslaget ved indeholdelse af et fradrag i den tjenestemandspension, der kommer til udbetaling.

I de tilfælde, hvor tjenestemandspension kombineres med fuld folkepension, foreslås fradraget fastsat sådan, at det for hvert års pensionsalder, der er lagt til grund ved beregningen af tjenestemandspensionen, udgør 2 pct. af den folkepension, pensionisten har ret til. Med fuld optjent pension for 37 tjenesteår vil fradraget herefter udgøre 74 pct. af folkepensionen og for pensionister på pensionsalderstrin under 37 år et forholdsmæssigt mindre beløb. I alle tilfælde vil samordningsfradraget efter de foreslåede retningslinjer være mindre end den udbetalte folkepension, således at pensionisterne ved samordningen opnår en forhøjelse af den efterløn, der er tilsikret i form af egentlig tjenestemandspension. Dette svarer til, at tjenestemandspensionerne efter den nuværende ordning suppleres med folkepensionens mindstebeløb.

Reglerne om samordning mellem tjenestemandspension og fuld folkepension er efter forslaget tillige retningsgivende for kombination af tjenestemandspension og indtægtsregulerede sociale pensioner i form af indtægtsbestemt folkepension, invalidepension eller offentlig enkepension. Det er her lagt til grund, at tjenestemandspensionen og den indtægtsbestemte pension tilsammen ikke må overstige den efterløn, der ville komme til udbetaling, hvis pensionisten var fyldt 67 år og dermed ville være berettiget til fuld folkepension.

Det er min opfattelse, at der med denne samlede løsning af problemerne omkring forholdet mellem tjenestemandspension og sociale pensioner tages et væsentligt skridt henimod at nærme efterlønsforholdene inden og uden for tjenestemandsområdet imod hinanden, og at ordningen i sit princip er så elastisk, at den vil være tilpasningsegnet også i forhold til en videregående udvikling på den sociale pensionslovgivnings område.

Det må forudses, at nyordningen i sine økonomiske konsekvenser vil indebære en udgiftsmæssig ompostering i forbindelse med, at statens udgifter til tjenestemandspension formindskes svarende til de anvendte samordningsfradrag. Til gengæld må en større del af udgifterne til tjenestemandspensionisters efterløn fremtidig afholdes over budgetterne for udgifter i henhold til sociale forsikringslove.

Jeg finder ikke grund til at komme ind på nærmere omtale af de foreslåede overgangsbestemmelser, men vil blot gøre den bemærkning, at forslaget indeholder en løsning, der forekommer mig at være rimelig og hensigtsmæssig, på de problemer, der vil kunne opstå for allerede ansatte pensionsberettigede tjenestemænd som følge af, at pensionsoptjeningen efter den foreslåede ordning fremtidig får et andet forløb end hidtil.

Endelig vil jeg gerne gøre nogle bemærkninger om de merudgifter, der knytter sig til forslaget.

På statstjenestemandsområdet bliver merudgiften i indeværende finansår ca. 45 mill. kr.; på folkeskolens område bliver merudgiften ca. 27 mill. kr. eller med de gældende refusionsregler ca. 22 mill. kr. for statskassen. Endelig indebærer reformen for folkekirkeens tjenestemænd en merudgift på godt 2 mill. kr., hvoraf statskassen kommer til at bære godt 1 mill. kr. I finansåret 1970-71 bliver den samlede merudgift for statskassen en del større end i indeværende finansår, nemlig omkring 195 mill. kr. i forhold til de nuværende udgifter. Det næstfølgende finansår, 1971-72, vil blive det første, i hvilket reformen har fuld virkning. Dette indebærer på den ene side merudgifter på ca. 45 mill. kr. i forhold til året før, idet reformen her kun har fuld virkning i et halvt finansår; på den anden side vil sækningen af en række begyndelseslønninger bevirke mindreudgifter, således at nettoresultatet ikke kan opgøres.

Ved vurderingen af disse merudgifter må to forhold tages i agt. For det første må merudgifterne vurderes på baggrund af den lønfremgang, som tjenestemændene ville have opnået, såfremt der ikke var blevet gennemført nogen reform. Det drejer sig først og fremmest om det såkaldte efterskøb, som imidlertid ikke har kunnet

[Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.] opgøres på indeværende tidspunkt. Men man må også regne med, at det ville være blevet nødvendigt at gennemføre forhøjelser af stedtillægget i hovedstadsområdet m. v., fordi staten ikke i længden kan undlade at være konkurrencedygtig for en række tjenestemandstillinger vedkommende. Ved denne overvejelse må det så tages i betragtning, at den stedtillægsreform, der er indbygget i forslaget, er årsag til hovedparten af den samlede merudgift.

Endvidere må det holdes i erindring, at merudgiften kun er en merudgift under den ganske bestemte forudsætning, at staten ikke ville være nødt til at ansætte de fornødne nye medarbejdere til markedslønnen inden for området. Men denne forudsætning holder ikke stik, fordi staten til stadighed må ansætte nye medarbejdere til løsning af opgaver, som henlægges til staten, og til afløsning af de medarbejdere, der på grund af alder eller af andre grunde forlader statstjenesten. Da det er en hovedtanke bag reformen, at tjenestemændenes løn i fremtiden bør være konkurrencedygtig, bliver der således for nyansatte ikke tale om nogen merudgift.

Jeg skal hermed anbefale også forslaget til lov om lønning m. m. og klassificering af tjenestemandstillinger i staten, folkeskolen og folkekirken til det høje tings velvillige behandling.

Socialministeren (Nathalie Lind): Hermed tillader jeg mig for det høje ting at fremsætte forslag til lov om midlertidigt tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister samt om midlertidig forhøjelse af grænsen for hjælp til underhold.

Der stilles forslag om, at der med virkning fra den 1. april i år ydes personer, der modtager indtægtsbestemt folkepension, invalidepension eller enkepension, et tillæg, der normalt vil udgøre 35 kr. månedlig for ægtepar, når begge ægtefæller er berettiget til pension, og 23 kr. for enlige.

Forslaget tager sigte på at give pensioni-

sterne en forbedring i deres økonomiske forhold, der ligger på linje med de indtægtsstigninger, der for nylig har fundet sted for lønmodtagerne i henhold til det vedtagne mæglingsforslag. Om de overvejelser, der ligger til grund for de foreslåede forhøjelser, tillader jeg mig at henvise til bemærkningerne til lovforslaget.

Da det indgår i aftalen mellem arbejdsmarkedets parter, at der skal gennemføres lønforbedringer både fra marts 1968 og marts 1969, er det regeringens hensigt i folketingsåret 1969-70 at fremsætte forslag om yderligere forbedringer for pensionisterne pr. 1. april 1970. Det vil da samtidig blive foreslået, at de midlertidige tillæg indregnes i pensionernes grundbeløb for tiden efter 1. april 1970. Endvidere vil det blive foreslået, at en række ydelser efter invalideforsikringsloven fra samme tidspunkt højes tilsvarende. De ydelser, der her er tale om, er invaliditetsbeløbet, erhvervsudygtighedsbeløbet, bistands- og plejetillægene samt invaliditetsydelsen.

I forslaget indgår endvidere en forhøjelse af lomme pengebeløbet til pensionister, der har ophold på alderdomshjem og plejehjem, med 4 kr. til 113 kr. månedlig for hver person. Det ekstra lomme pengebeløb, der ydes til pensionister under 60 år, foreslås samtidig forhøjet til 23 kr. månedlig.

Endelig foreslås grænsen for almindelig, trangbestemt underholdshjælp i henhold til forsorgsloven og i henhold til enkepensionsloven forhøjet tilsvarende.

Merudgifterne for statskassen som følge af lovforslaget anslås til ca. 94 mill. kr. i finansåret 1969-70.

I finansåret 1970-71 vil der blive tale om en merudgift for statskassen på 215 mill. kr., dersom både det hermed fremsatte forslag og de forslag om yderligere forbedringer, der agtes fremsat i næste folketingsår, bliver vedtaget.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget til det høje tings hurtige og velvillige behandling.